

12. Kuleshova V. V., Kutsak L. V., Liulchak S. Y., Tsoi T. V., Ivanenko I. V. Implementation of modern distance learning platforms in the educational process of HEI and their effectiveness. *International Journal of Higher Education*. 2020. №9(7). P.217-229.
13. Lazorenko S., Loza T., Samokhvalova I., Khomenko E., Oliinyk N. Preparation of Future Specialists in Physical Culture and Sports for the Use of Digital Health Technologies in Professional Activity. 44th International Convention on Information, Communication and Electronic Technology, MIPRO 2021 – Proceeding., 2021. P.621-625.
14. Matiash O., Mykhailenko L., Milian R., Olshevskiy V. Monitoring of methodical competence of mathematics teachers' indicators and levels in the conditions of the partnership of pedagogical university and school. *Journal of Higher Education Theory and Practice*, 2021. №21(10). P.77-93.
15. Rudenko, Y., Rozumenko, A., Kryvosheya, T., Karpenko, O., Semenikhina, O. Online Training during the COVID-19 Pandemic: Analysis of Opinions of Practicing Teachers in Ukraine. 2021 44th International Convention on Information, Communication and Electronic Technology, MIPRO 2021 – Proceedings. 2021. P.626-630.

УДК 378.091.2:004.77

DOI 10.31652/2415-7872-2022-69-73-78

ГАННА КРАСИЛЬНИКОВА

orcid.org/0000-0002-4846-722X

krazylnykovah@khnmu.edu.ua

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва, Хмельницький національний університет вул. Інститутська, 11, м. Хмельницький

СЕРГІЙ КРАСИЛЬНИКОВ

orcid.org/0000-0003-0221-0813

krazylnykovs@khnmu.edu.ua

кандидат технічних наук, доцент кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва, Хмельницький національний університет вул. Інститутська, 11, м. Хмельницький

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ З АБІТУРІЄНТАМИ ЗВО

У статті схарактеризований досвід створення системи профорієнтаційної роботи на базі використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та цифрових застосунків. Доведено, що вибір оптимальних засобів комунікації з потенційними споживачами освітніх послуг має враховувати особливості цільової аудиторії, рівень сформованості її цифрової компетентності та інформаційної культури. Виокремлена низка чинників, що ускладнюють процес профорієнтації – розрізненість контингенту абітурієнтів за базовою освітою, їх інформаційна нерівність, «кліпове мислення» молодого покоління тощо. Запропоновано будувати систему професійної орієнтації в ЗВО шляхом постійного аналізу чинників та груп впливу, у т.ч. виявлення та використання доступних для абітурієнтів каналів комунікації з урахуванням їх психолого-педагогічних особливостей сприйняття інформації.

Ключові слова: абітурієнт, професійна орієнтація, професійна інформація, інформаційно-комунікаційні технології, профорієнтаційна робота ЗВО.

HANNA KRASYLNYKOVA

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Khmelnitskyi National University
Instytuts'ka Str., 11, Khmelnitskyi

SERGIY KRASYLNYKOV

Candidate of technical sciences, Associate Professor
Khmelnitskyi National University
Instytuts'ka Str., 11, Khmelnitskyi

THE USE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES FOR VOCATIONAL GUIDANCE OF UNIVERSITY APPLICANTS

The article describes the experience of creating a system of vocational guidance based on the use of modern information and communication technologies and digital applications. According to the current legislation, vocational guidance, as a scientifically sound system of professional self-determination of a person regarding future employment and, accordingly, training in a certain educational institution, where they can acquire the chosen profession, has the following structural elements: professional information, professional consultation, professional selection, professional adaptation. It is proved that the groups of future consumers of educational services, on the example of specialty 015 "Vocational Education", are heterogeneous in various respects, so it requires the use of different approaches and taking into account the characteristics of certain groups of the target audience, including the level of formation of their digital competence and information culture.

Highlighted factors that complicate the process of vocational guidance include the diversity of the groups of applicants for basic education, their information inequality, "clip thinking" of the younger generation, etc. Information inequality of the population, associated with different levels of availability of stable Internet for various segments of the population, makes it difficult to establish constant contact with potential applicants and inform them promptly about the conditions of admission to the university and the peculiarities of education.

It is proposed to build a system of vocational guidance at the university by means of constant analysis of factors and groups of influence, including identification and use of communication channels available for entrants, taking

into account their psychological features of information perception. It is emphasized that the text of information and advertising materials posted on the website of the admission commission of the university should be as concise as possible, supplemented by a slide show, a short video, etc.

Key words: *applicant, vocational guidance, professional information, information and communication technologies, admission commission.*

Якісна підготовка майбутніх фахівців – важливий чинник відновлення України після завершення російсько-української війни. Величезний потенціал у процесах економічного розвитку держави закладений в людському капіталі – працівниках різних виробничих та невиробничих сфер української економіки. Саме умотивовані професіонали, представники різних професій і спеціальностей, будуть спроможні реалізувати плани відбудови країни, її входження до європейського простору як повноправного члена ЄС й розвитку конкурентоспроможності держави загалом. Відтак, сьогодення висуває вимоги до професіоналізму фахівця, його грамотності та зацікавленості у обраній професійній діяльності, високої професійної мобільності, компетентності, креативності. Вибір сфери діяльності багато в чому залежить від того, як людина усвідомлює та оцінює свої можливості у конкретному виді праці. Незважаючи на те, що професійна придатність людини формується в процесі практики, значення вибору професії на етапі професійної підготовки відіграє суттєву роль у формуванні особистості та її житті.

Допомогти учнівській молоді у виборі професії може професійна орієнтація. В Концепції державної системи професійної орієнтації населення це поняття тлумачиться як «науково обґрунтована система взаємопов'язаних економічних, соціальних, медичних, психологічних і педагогічних заходів, спрямованих на активізацію процесу професійного самовизначення та реалізації здатності до праці особи, виявлення її здібностей, інтересів, можливостей та інших чинників, що впливають на вибір професії або на зміну виду трудової діяльності» [3]. За змістовими напрямками функціонування професійна орієнтація має такі структурні елементи: професійна інформація, професійна консультація, професійний відбір, професійна адаптація.

Розуміння на державному рівні значущості професійної орієнтації випускників шкіл для їх самореалізації у дорослому житті засвідчено однією із стратегічних цілей «Оперативного плану МОН України на 2022 рік» – сприяти здійсненню особою свідомого, зваженого вибору професії, розуміючи перспективи, які дає завершення певного рівня освіти [2].

Під час вступної кампанії, коли заклади вищої освіти (ЗВО) займаються набором молоді на навчання за освітніми програмами (ОП) різного рівня вищої освіти (бакалаврського, магістерського, освітньо-наукового), фактично вони здійснюють професійне інформування абітурієнтів щодо особливостей майбутньої трудової діяльності з певного фаху, змісту та перспектив розвитку окремих спеціальностей і вимог до особи вступника, форм та умов оволодіння ними, можливостей професійного зростання і побудови кар'єри, що спрямоване на формування професійних інтересів, намірів та мотивації особи щодо вибору (або зміни) виду трудової діяльності, спеціальності, роботи. При цьому, від ефективності проведена вступної кампанії ЗВО, залучення на навчання талановитих потенційних абітурієнтів залежить його імідж на ринку освітніх послуг, стабільність роботи закладу освіти загалом і, зрештою, фінансування державою. Відтак, ЗВО з року в рік удосконалюють форми та методи профорієнтаційної роботи з молоддю, організовують традиційні (профорієнтаційна агітація, професійна пропаганда, поширення друкованих рекламних буклетів/ флаєрів, оголошення на телебаченні, радіо та у пресі, проведення Днів відкритих дверей тощо) та інноваційні профорієнтаційні заходи для абітурієнтів (ярмарки професій, дні науки для школярів, віртуальні екскурсії до ЗВО тощо), а в останні роки, у зв'язку з карантинними обмеженнями, що спричинила коронавірусна хвороба (Covid-19), активно використовують дистанційні технології у своїй діяльності (відео мости з абітурієнтами, онлайн конференції та ін.).

Отже, сьогодні для ЗВО надзвичайно актуальним є вибір ефективних форм та методів профорієнтаційної роботи із молоддю для залучення її на навчання з урахуванням сучасних глобалізаційних викликів та загроз, економічної ситуації в країні, інших форс-мажорних обставин, зокрема військового стану в Україні.

Теоретичні підходи до трактування поняття «професійна орієнтація» та його структури були висвітлені у працях вітчизняних дослідників Барабаша Ю., Закатнова Д., Мельника О., Піддячого М., Позінкевича Р., Сидоренка В., Синявського В., Тименка М., Федоришина Б., Янцура М. та ін. Вітчизняні підходи до періодизації професійного розвитку особистості схарактеризовані у працях Деркача А., Климова Є., Кудрявцева Т., Толочка В. та ін.; ретроспективний аналіз виникнення та розвитку професійної орієнтації як науково обґрунтованої системи представлені авторами праць Закатного Д., Остапчук Н. тощо. Вивченню активної діяльності особистості, націлену на самореалізацію та професійне самовизначення, присвячені праці Рубінштейна С., Дунаєвського Ф., Костюка Г., Вітківської О. та ін. Психолого-педагогічні та організаційні основи підготовки молоді до вибору майбутньої професії обґрунтовано в працях Атутова П., Левченка Г., Мадзігона В., Моляко В., Павлютенкова Є., Тименка М., Чистякової С., Федоришина Б. тощо.

Активні дослідження професійного (кар'єрного) розвитку молоді здійснюються у США з початку ХХ століття ученими (Д. Соненфелд, Дж. Костер, Є. Гінсберг, М. Савікас та ін.).

Мета статті – аналіз актуальних засобів комунікації в профорієнтаційній роботі з молоддю для заохочення їх до навчання у ЗВО з урахуванням сучасних глобальних викликів та психологічних особливостей сприйняття інформації потенційними абітурієнтами.

Реформування вітчизняної професійної освіти має базуватися на науково обґрунтованій системі професійної орієнтації, створенні умов для самостійного усвідомленого вибору людиною майбутньої професійної діяльності на основі її здібностей та нахилів, інтересів та уподобань. Після набуття Україною незалежності розпочався пошук нової концепції професійної орієнтації молоді на основі впровадження профільного навчання в школі [1]. Нині слід констатувати, що рівень профілізації навчання в старшій школі постійно зростає. Так, за статистичними даними у Хмельницькій області профільним навчанням охоплено 70% загальної кількості закладів освіти, а у м. Хмельницькому – 88%. Однак, як зазначають самі автори дослідження, якість організації навчання бажає бути кращою [7]. Відтак, випускники шкіл – потенційні абітурієнти ЗВО часто не мають чіткої позиції щодо вибору майбутньої професії (спеціальності), а тому на їх рішення щодо подальшого навчання впливають подекуди чинники, які не коригуються з бажаною майбутньою професійною діяльністю, а саме, престижність вишу, його позиція у національних та міжнародних рейтингах ЗВО, наявність зручної інфраструктури ЗВО для навчання, територіальне розташування, вартість навчання, можливість працевлаштування на вітчизняному ринку праці або закордоном.

Принагідно слід зазначити, що основна складність профорієнтаційної роботи ЗВО з потенційними абітурієнтами полягає у проведенні її в стислі терміни. Традиційно такі заходи відбуваються зі школярами випускових класів і не орієнтовані на довготривалу постійну роботу з учнями молодшої та середньої школи. Водночас, прогресивний зарубіжний досвід профорієнтаційного інформування школярів німецькими та польськими вишами свідчить, що впродовж останніх десятиліть європейські університети перейшли на програми співпраці зі школами регіонів на постійній основі. При цьому, профорієнтаційні заходи для школярів чітко диференційовані за віковою ознакою та інтересами дітей, проводяться переважно у нестандартних форматах, наприклад, «ніч науки» у Краківській політехніці, на яку діти приходять зі своїми батьками, або щотижневий обід школярів з передмістя в університетському кафе німецького університету тощо. Очевидно, результати такої роботи університетів не будуть негайними, але вони привносять стабільність у вступні кампанії закладів освіти.

Розглянемо шляхи формування контингенту майбутніх споживачів освітніх послуг на прикладі спеціальності 015 «Професійна освіта» (рис. 1).

Як видно зі схеми, контингент абітурієнтів є неоднорідним за віком, життєвим досвідом та рівнем попередньої базової освіти, що значно ускладнює профорієнтаційну роботу, потребує використання різних підходів та урахування особливостей окремих груп цільової аудиторії, у т.ч. рівень сформованості їх цифрової компетентності та інформаційної культури. Водночас, впродовж 2020-2022 років комунікативні зв'язки «ЗВО – школи» суттєво послабшали через карантинні обмеження, спричинені Covid-19.

При цьому, використання дистанційних технологій комунікації стали невід'ємною умовою адаптації сфери освіти до умов пандемії коронавірусної інфекції, що дозволяє нівелювати брак зворотного зв'язку з потенційними споживачами освітніх послуг.

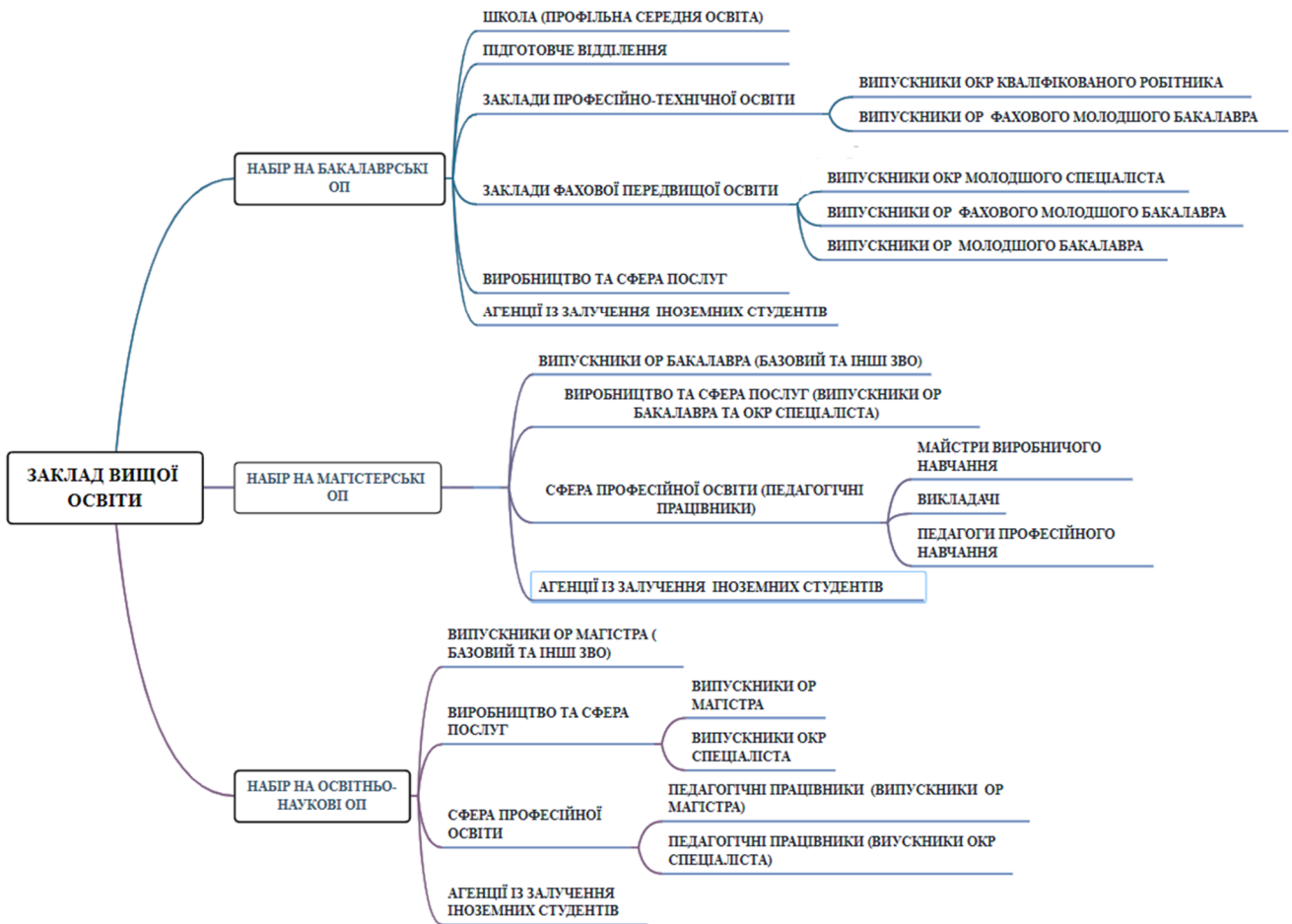
Отже, урахування сучасних викликів безпеці молодого покоління призводить до висновку, що одним з головних напрямів покращення профорієнтаційної роботи ЗВО є використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) під час комунікації з потенційними абітурієнтами. Комунікація на базі ІКТ набуває все більш масштабного характеру, стає загальносвітовим трендом, одним із пріоритетних напрямів розвитку сучасного інформаційного суспільства. Активне використання ІКТ у системі освіти надає ЗВО додаткові можливості для взаємодії з абітурієнтами. Для цього, насамперед, слід дізнатися та зрозуміти свою цільову аудиторію.

Переважну кількість чинників, від яких залежить успішність залучення абітурієнтів до навчання за освітніми програмами ЗВО, можна умовно скомпонувати у групи:

- ступінь обізнаності про комплекс особистих якостей сучасного абітурієнта (вік, тип сприйняття інформації, рівень розвитку пізнавальної сфери психіки, якості та здібності особистості, її зацікавленість у здобутті освіти та професійна спрямованість тощо);
- доступні способи комунікації ЗВО з абітурієнтами та абітурієнта із навколишнім середовищем (у тому числі із ЗВО) та способи впливу на нього;
- стан організації профорієнтаційної роботи у ЗВО.

При урахуванні чинників першої групи, слід відзначити, що з боку Міністерства освіти і науки України на 2022 рік запланована низка заходів, націлених на удосконалення профорієнтаційної роботи серед школярів: проведення базового та періодичних моніторингових досліджень щодо професійної орієнтації учнів в закладах середньої освіти, функціонування онлайн-платформи з

профорієнтації для учасників освітнього процесу, забезпечення умов проведення профорієнтації дітей з особливим освітніми потребами тощо [2].

Рис. 1. Формування контингенту абітурієнтів для навчання на різних рівнях вищої освіти (на прикладі спеціальності 015 «Професійна освіта»)

Важливою, на нашу думку, є сучасна тенденція психологізації освіти, зокрема запровадження тестів здібностей (діагностування здібностей, інтересів, рис, якостей особистості) з метою відбору якісного контингенту абітурієнтів для навчання на магістерському рівні вищої освіти. Багаторічний позитивний досвід країн США, Ізраїлю, Швеції щодо використання під час вступу до університетів тестів здібностей типу SAT (Scholastic Assessment Test), PET, SweSAT для оцінювання загального інтелектуального рівня абітурієнтів [9], а також інших тестів типу (Graduate Record Examination) та GMAT (Graduate Management Admission Test) для оцінювання письмових аналітичних здібностей, вербального та кількісного мислення абітурієнтів свідчить про їх ефективність.

Принагідно слід згадати результати досліджень американських вчених Ніла Хоува і Вільяма Штрауса, які розробили у 1991 році теорію поколінь, що базується на спільних цінностях та певному рівні інформаційної освіти всередині кожної спільноти [8]. Згідно із типологією авторів (покоління бейбі-бумерів, покоління X, покоління міленіалів Y, покоління Z, покоління альфа), сьогоденні абітурієнти – переважно представники двох поколінь – Y та Z. Покоління Y – перше покоління, яке з дитинства користувалося безперешкодним доступом до інформації завдяки новим технологіям; Z – покоління вирросло в Інтернеті та практично змалку не розлучалося з гаджетами, а, відтак, відрізняється сформованими цифровими компетентностями.

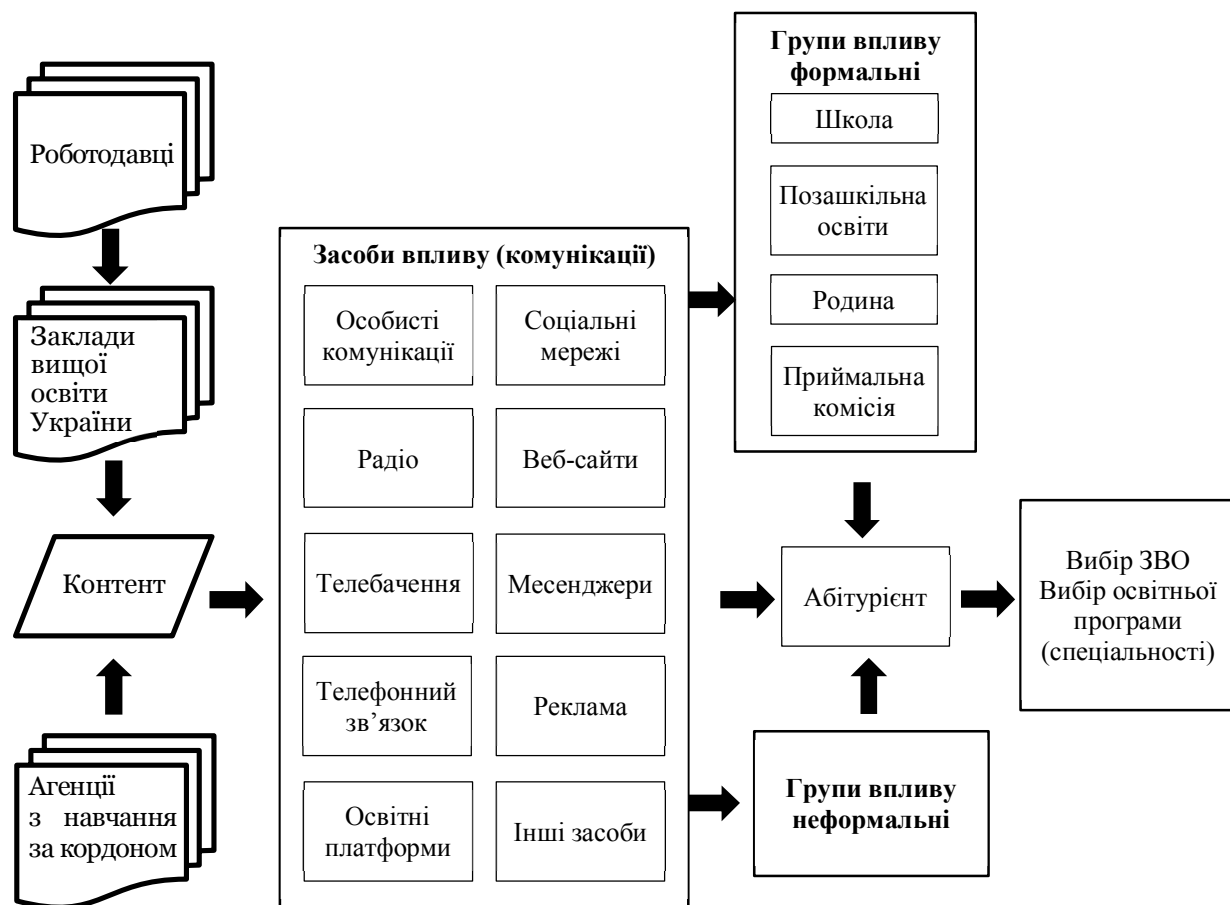
При заохоченні до навчання в ЗВО абітурієнтів покоління Z необхідно враховувати, що вони сприймають інформацію не так, як їхні попередники доцифрової епохи. 98% молодих людей покоління Z у віці від 13 до 24 років проводять час в Інтернеті щодня, а третина з них тільки в соціальних мережах перебуває більше 5 годин на добу [5]. Тому пошук інформації про освітні програми, за даними Google, 80% потенційних вступників починають саме з віртуального простору.

З такими потенційними абітурієнтами ЗВО можуть підтримувати контакти незалежно від місця їх знаходження – в певному регіоні країни або за її межами. Актуальними інструментами зв'язку для повідомлення профорієнтаційної інформації молоді можуть бути офіційні веб-сайти ЗВО та контент-сторінки окремих ОП у соціальних мережах. Водночас, слід враховувати, що в Україні, яка займає 71 місце у рейтингу країн світу за швидкістю фіксованого ширококутного доступу до інтернету у 2022

році [4], досі існує інформаційна нерівність населення, що пов'язана з різним рівнем доступності стабільного інтернету для різних верств населення.

Щодо другої групи чинників – груп та засобів впливу (комунікації) на формування контингенту абітурієнтів, вони представлені на прикладі спеціальності 015 «Професійна освіта» на рис. 2.

При створенні профорієнтаційного контенту важливими факторами є його інформативність та повнота, доступність і зручність використання. Вибір форми подачі профорієнтаційних матеріалів має базуватися на такій властивості молодого покоління перетворювати інформацію як «кліпове мислення» – звичці сприймати інформацію за допомогою коротких, яскравих посилів, що втілені у форматі постеру, відеокліпу [6]. При цьому сам текст інформаційно-рекламних матеріалів, розміщених на сайті приймальної комісії ЗВО (кафедри), має бути максимально стислим, доповнений слайд-шоу, коротким відео роликом та/або онлайн екскурсією тощо.

Рис. 2. Групи та засоби впливу (комунікації) на формування контингенту абітурієнтів (на прикладі спеціальності 015 «Професійна освіта»)

Дворічний досвід ЗВО щодо організації освітнього процесу в умовах віддаленого навчання дозволяє проводити онлайн зустрічі, веб-конференції з абітурієнтами на базі використання широкого спектру цифрових застосунків: вбудованого в університетський портал сервісу BigBlueButton, програм для обміну повідомленнями в реальному часі, платформ для проведення онлайн-занять Zoom, Google Meet, Discord, Jitsi, Google Classroom, Microsoft Teams, Skype та ін.

Третя група чинників, від яких залежить успішність залучення абітурієнтів до навчання за освітніми програмами ЗВО, складається з наявності комплексної програми профорієнтаційної роботи закладу (за окремими спеціальностями) та плану заходів щодо її реалізації, а також злагодженої PR-діяльності, спрямованої на створення позитивного іміджу навчального закладу в суспільстві та серед потенційних абітурієнтів, «просування» власних конкурентоспроможних освітніх продуктів (програм навчання, проєктів, ініціатив тощо) в освітньому просторі.

Перспективним напрямом профорієнтаційної роботи закладів вищої освіти вважаємо її орієнтацію не лише на школярів випускних класів, але й учнів підліткового віку, коли у дитини тільки зароджується інтерес до певного виду чи сфери діяльності, і, тим самим, створення умов пролонгованого педагогічного впливу на професійну орієнтацію потенційних абітурієнтів.

Висновки. Отже, ефективна система інформування потенційних абітурієнтів щодо умов вступу до ЗВО та особливостей освітніх програм підготовки фахівців за спеціальностями, перспектив

подальшого працевлаштування випускників ОП може бути створена на базі використання сучасних ІКТ та спектру цифрових застосунків. Контингент майбутніх споживачів освітніх послуг, зокрема спеціальності 015 «Професійна освіта», є неоднорідним за різними ознаками, відтак потребує використання різних підходів та урахування особливостей окремих груп цільової аудиторії, у т.ч. рівень сформованості їх цифрової компетентності та інформаційної культури. Удосконалення системи професійної орієнтації в ЗВО має базуватися на моніторингу чинників впливу на ці процеси, у т.ч. виявленні й використанні доступних для абітурієнтів каналів комунікації з урахуванням сучасних викликів і психологічних особливостей сприйняття інформації молодим поколінням.

Література

1. Закатнов Д.О. Технології підготовки учнівської молоді до професійного самовизначення: монографія. – К. : Педагогічна думка, 2012. – 160 с.
2. Оперативний план МОН України на 2022 рік. Наказ МОН України від 17.01.2022 р.№ 29. URL: <https://tinyurl.com/4y6w5xt4>
3. Про затвердження Концепції державної системи професійної орієнтації населення: Постанова КМУ від 17 вересня 2008 р. N 842 (зі змінами). URL: <https://tinyurl.com/mrytkwcn>
4. Рейтинг країн світу за швидкістю фіксованого широкопasmового доступу до інтернету у 2022 році. URL: <https://tinyurl.com/2cs2c6pf>
5. Семенов Є. К. Формування професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання із застосування цифрових технологій : дис. ... доктора філософії: [спец.] 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями) ; галузь знань 01 Освіта/Педагогіка / Семенов Євгеній Костянтинівич ; Вінницький держ. пед. ун-т імені Михайла Коцюбинського. – Захищена 27.08.2021. – Вінниця, 2021. – 343 с.
6. Сім орієнтирів для навчання дітей із кліповим мисленням. URL: <https://tinyurl.com/yev2u66b>
7. Старша профільна школа: кроки до становлення. Методичні рекомендації. / Сеїтосманов А., Фасоля О., Мархлевські В. Київ, 2019. 52 с.
8. Теорія поколінь (X, Y, Z). URL: <https://tinyurl.com/y6pmp6py>
9. Тест загальної навчальної правничої компетентності (ТЗНПК). Інформаційні матеріали / Раков С.А., Терещенко В.М. URL: <https://tinyurl.com/4rkvwdj7>

References

1. Zakatnov D.O. Tekhnologhiji pidghotovky uchnivskoji molodi do profesijnogho samovyznachennja: monoghrafija. – K. : Pedagoghichna dumka, 2012. – 160 s.
2. Operatyvnyj plan MON Ukrajinu na 2022 rik. Nakaz MON Ukrajinu vid 17.01.2022 r.# 29. URL: <https://tinyurl.com/4y6w5xt4>
3. Pro zatverdzhennja Konceptiji derzhavnoji systemy profesijnoji orijentaciji naselelnnja: Postanova KМУ vid 17 veresnja 2008 r. N 842 (zi zminamy). URL: <https://tinyurl.com/mrytkwcn>
4. Rejtyng krajn svitu za shvydkistju fiksovanogho shyrokosmughovogho dostupu do internetu u 2022 roci. URL: <https://tinyurl.com/2cs2c6pf>
5. Semenov Je. K. Formuvannja profesijnoji kompetentnosti majbutnikh pedagoghiv profesijnogho navchannja iz zastosuvannja cyfrovykh tekhnologhij : dys. ... doktora filosofiji: [spec.] 015 – Profesijna osvita (za specializacijamy) ; ghaluzj znanj 01 Osvita/Pedagoghika / Semenov Jevghenij Kostjantynovykh ; Vinnyc'kij derzh. ped. un-t imeni Mykhajla Kocjubynskogho. – Zakhys'hena 27.08.2021. – Vinnycja, 2021. – 343 s.
6. Sim orijentyriv dlja navchannja ditej iz klipovym myslennjam. URL: <https://tinyurl.com/yev2u66b>
7. Starsha profiljna shkola: kroky do stanovlennja. Methodychni rekomendaciji. / Sejitomanov A., Fasolja O., Markhljevski V. – K., 2019. – 52 s.
8. Teorija pokolinj (X, Y, Z). URL: <https://tinyurl.com/y6pmp6py>
9. Test zagal'nojoi navchal'nojoi pravnychoji kompetentnosti (TZNPK). Informacijni materialy / Rakov S.A., Tereshhenko V.M. URL: <https://tinyurl.com/4rkvwdj7>

УДК 378.018.8:316.476-057.86]:[37.013:574]

DOI 10.31652/2415-7872-2022-69-79-86

СВІТЛАНА СОВІРА

orcid.org/0000-0002-8742-7773

sovginasvitlana@gmail.com

професор, доктор педагогічних наук, кафедра хімії,
екології та методики їх навчання,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини,
вул. Садова, 2, м. Умань

ОКСАНА БРАСЛАВСЬКА

orcid.org/0000-0003-0852-686X

oksana.braslavaska@udpu.edu.ua

професор, доктор педагогічних наук, завідувач
кафедри географії та методики її навчання,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини, вул. Садова, 2, м. Умань

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ФАХІВЦЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО-ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

У статті розкрито проблему формування конкурентоспроможного фахівця у процесі професійно-екологічної освіти. Визначено зміст, технології та умови діяльності сучасного фахівця, які визначаються конкретними соціальними умовами, пріоритетними цінностями, ідеологією конкретного суспільства, його соціокультурного простору. Розкрито характерні особливості професійної діяльності фахівця. Подано визначення конкурентоспроможного фахівця. Висвітлено основні погляди на проблему конкурентоспроможності випускника закладу професійної освіти. Узгоджено поняття «конкурентоспроможність» із «професійною компетентністю». Розкрито оцінні аспекти підготовки конкурентоспроможного фахівця. Доведено, що ці аспекти стосуються підготовки конкурентоспроможного фахівця за умов професійно-екологічної освіти. Розкрито значимість екологічної освіти та проблеми професійно-екологічної освіти у процесі підготовки фахівця-еколога.

Ключові слова: формування, конкурентоспроможний, фахівець, підготовка, професійно-екологічна освіта, кваліфікація, роботодавець, професійна компетентність.

SVITLANA SOVHIRA

Professor, Doctor of Pedagogy Sciences, Department of
Chemistry, Ecology and Their Teaching Methods, Pavlo
Tychyna Uman State Pedagogical University,
Sadova str., 2, Uman

OKSANA BRASLAVSKA

professor, doctor of pedagogical sciences, head of the
department of geography and methods of teaching
Pavlo Tychyna Uman state pedagogical university,
Sadova str., 2, Uman

FORMATION OF A COMPETITIVE SPECIALIST IN THE PROCESS OF VOCATIONAL AND ENVIRONMENTAL EDUCATION

The article reveals the problem of forming a competitive specialist in the process of vocational and environmental education. The content, technologies and conditions of activity of a modern specialist are determined, which are determined by specific social conditions, priority values, ideology of a particular society, its socio-cultural space. The characteristic features of the professional activity of the specialist are revealed. The definition of a competitive specialist as one who is able to achieve the goals in various rapidly changing educational situations, due to the mastery of methods of solving the highest class of professional problems. The main views on the problem of competitiveness of graduates of vocational education institutions are highlighted: the concept of competitiveness is applicable to graduates of vocational schools of all levels (primary, secondary, higher); the competitiveness of the graduate should be the main indicator of the success of his training; competitiveness as an integrated result of high-quality general and professional education. The concept of "competitiveness" is coordinated with "professional competence". It is established that professional competence should include the formation of professional knowledge and skills in combination with critical thinking, personal qualities of professionals, and the experience of its socialization in the learning process. Evaluative aspects of training a competitive specialist as a procedure that uses a system of methods to identify the state of the subject (specialist), to determine the parameters and criteria of personal and professional characteristics that meet the needs of society, various social groups, educational services and labor market. It is proved that these aspects relate to the training of a competitive specialist in terms of vocational and environmental education. The importance of ecological education and the problems of vocational and ecological education in the process of training an ecologist are revealed.

Key words: formation, competitive, specialist, training, vocational and environmental education, qualification, employer, professional competence.

Перетворення, які відбуваються в сучасному суспільстві, створили принципово нову ситуацію у галузі професійної освіти, що вимагає радикальних змін у системі підготовки кадрів різного рівня. Головне питання, яке стоїть сьогодні перед системою професійної підготовки, таке: як підготувати фахівців, здатних брати участь у виробництві продукції, конкурентоспроможній на світовому ринку. Це питання визначає і центральне завдання системи професійної безперервної освіти – підвищення якості підготовки фахівців у системі професійної освіти у напрямі формування конкурентоспроможного фахівця.